

Mineralske råstoffer som mulighet – Behovet for en mineralstrategi i Norge

Norsk Bergindustri

Norsk Bergindustri
Postboks 7072 Majorstua
0306 OSLO
www.norskbergindustri.no

Norsk Bergindustri mener det er behov for en strategi for mineralressurser i Norge. Her følger en gjennomgang av hvorfor dette er nødvendig og hva en slik strategi bør inneholde.

Mineralske ressurser som mulighet - behov for en mineralstrategi

Norsk Bergindustri er en bransjeforening for bedrifter som leter etter, utvikler og driver forekomster av mineralske ressurser i Norge, leverandører av varer og tjenester, eller bedrifter med annen tilknytning til bergindustrien. Fra vårt ståsted oppleves det som om det politiske Norge er lite bevisst de verdier og den betydning våre mineralske ressurser har. Vi mener det er *behov for en strategi for mineralressurser i Norge*.

Både olje- og kraftressurser, og for så vidt også andre naturressurser som skog, fisk og landbruk har en tydelig definert politikk og strategi. En slik strategi fordrer et samarbeid mellom næringsliv og myndigheter. I dette notatet peker vi på en rekke utfordringer som i første rekke ligger hos myndighetene. Norsk Bergindustri og våre medlemmer er selvsagt innstilt på å gjøre vår del av jobben. Notatet er bygd opp rundt disse punktene:

- Mineralske råstoffer som ressurs
- Behov for mineralske råstoffer
- Bærekraftig verdiskaping
- Behovet for stimulerende rammer
- Et nasjonalt forvaltningsapparat for geologiske ressurser
- Kompetanse

Hovedpoenget i notatet er at behovet for mineralske råstoffer og verdien av disse råstoffene underbygger viktigheten av en bevisst holdning fra forvaltningsapparat og fra myndigheter for øvrig til den rolle slike mineraler fyller i samfunnet.

Mineralske råstoffer som ressurs

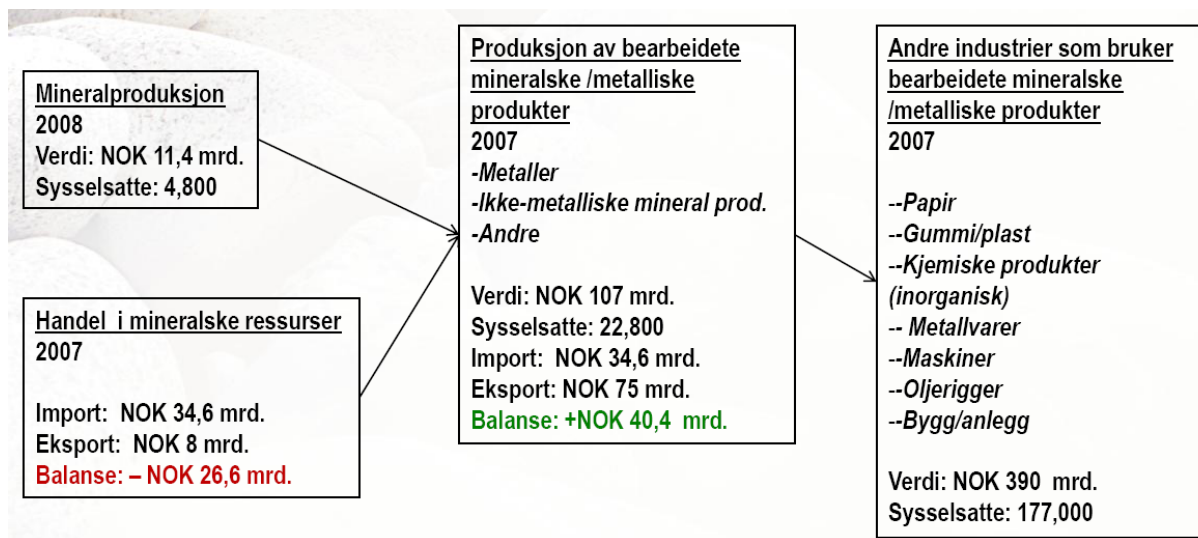
Malm og mineraler, pukk og grus og naturstein er geologiske naturressurser på linje med olje, gass og vannressurser.

Norges geologiske undersøkelse anslo ved begynnelsen av dette tiåret *verdien av norske mineraler til 1 000 mrd. kr.* Den gang utgjorde dette den dobbelte verdien av oljefondet. I dag sier NGU at om man skulle oppdatert dette anslaget ville man trolig komme langt over 1 000 mrd. kr. for malm og mineraler alene. Bjørnevannsføremkomsten i Finnmark har en anslått verdi på mer enn 100 mrd. kr. alene, noe som tilsvarer et middels oljefelt i Nordsjøen. Det samme gjelder Titanias ilmenittforekomst i Rogaland. I tillegg til malm og mineraler kommer byggeråstoffer og naturstein. Et konservativt anslag for denne delen av bransjen er å ta utgangspunkt i dagens samlede årsomsetning på ca 5 mrd. kr og gange dette med 100. Reserver hos de 20 største pukkprodusentene kan anslås til sammen 150 mrd. kr.,

mens verdien av vår nasjonalbergart larvikitt kan anslås til ca. 100 mrd. kr og at man kan plusse på 50-100 mrd. kr for øvrige typer naturstein.

Disse verdianslagene er satt opp basert på at nåværende produksjons- og markedsforhold fortsetter. I tillegg kan framtiden med ny teknologi muliggjøre ny bruk av forekomster som vi i dag ikke verdsetter. De industrimineraler Norge i dag tjener gode penger på var som hovedregel lite påaktet for 50 år siden.

Norskproduserte og importerte mineralske ressurser skaper også et betydelig grunnlag for verdier lengre ut i verdikjeden, noe denne figuren, som er laget av Norges geologiske undersøkelse (med basis i tall fra SSB), viser:

Behov for mineralske ressurser

Vi er helt avhengig av tilgang på mineralske råstoffer for å opprettholde og videreutvikle vårt moderne samfunn. Slike råstoffer brukes i så forskjellige produkter som pc'er, mobiltelefoner, maling, sminke, filler til papir, batterier, pigment, miljøforbedrende tiltak som kalking og rensing av røykgass, solceller og til en rekke andre industrielle formål, til framstilling av metaller og en rekke ulike bygningsmaterialer herunder bl.a. sement og betong, til vegbygging, faktisk selv i mat fins ufarlige mineralske tilsetningsstoffer. Gjennomsnittsnordmannen stifter bekjentskap med bergindustrien allerede i sandkassa, avslutter med gravsteinen og bruker i løpet av et liv 850 tonn mineraler eller mer.

Forbruket av mineralske råstoffer har økt i takt med utviklingen av det moderne samfunnet. For eksempel har vi i løpet av de siste 25 år forbrukt halvparten av det samlede volum kobber som er funnet gjennom tidene. Det anslåtte behovet for kobber viser fortsatt økning. Dette vil stille store krav til fremskaffelse av nye ressurser.

Tendensen når det gjelder leting etter mineralske ressurser gjennom de siste 50 år er redusert funnsuksess. De forekomster som er lett tilgjengelige og som kan settes i gang uten store kostnader er allerede funnet. En gjør færre store funn. De ressursene som oppdages er generelt vanskeligere tilgjengelig, mindre, ligger dypere, har lavere mineralinnhold osv. Det letes mye mindre i Norge enn i våre naboland som Finland og Sverige. I 2006 var beløpet det ble lett for i Norge omtrent en tiendedel av tilsvarende beløp i Sverige. Tall for dette er imidlertid usikre.

Globalt sett ser vi at et land som Kina kontrollerer store markedsandeler av viktige ressurser. I en oversikt utarbeidet av NGU er Kina blant topp-3 produsentene for 13 av de 19 viktigste malmene og mineralene. Stabilitet i Kina er avhengig av gradvis økende velstand, noe som må bygge på fortsatt vekst i Kinas industri. For å nå dette målet har Kina en strategi som omfatter bl.a.:

- En dramatisk økning i egen produksjon av metalliske/mineralske ressurser
- Strategiske avtaler med andre land som har forekomster (særlig i Afrika)
- Oppkjøp av selskaper i andre land (for eksempel Australia, Canada)
- Maksimalisering av verdiskapning, herunder foredling i eget land

Flere land ser ut til å velge lignende strategier, herunder bl.a. India. *Videreføring av en slik utvikling kommer til å føre til økte priser.*

Europa er underforsynt av mineralske råstoffer. Når det gjelder malmer og mineraler forbraker Europa mer enn 20 % av verdensproduksjonen, mens det kun produseres 3 % i vår verdensdel. For byggeråstoffer er Europa selvforsynt, men det er også her store regionale forskjeller på tilgangen av slike.

Dette innebærer til sammen at EU har begynt å bekymre seg for langsiktig tilgang på slike ressurser. For å sikre arbeidsplasser/verdiskaping/miljømessig forsvarlig utnyttelse av ressursene m.m. MÅ Europa utvikle sin egen strategi som baserer seg bl.a. på utnyttelse av egne ressurser og økt satsing på gjenbruk. Daværende visepresident i EU Günther Verheügen presenterte på denne bakgrunn høsten 2008 EUs råmaterialsinitiativ. Norge får som ikke EU-medlem ikke være med i dette viktige europeiske arbeidet.

Norsk bergindustri produserte i 2008 verdier for 11,4 mrd kr, hvorav 64 % ble eksportert. Norden er ett av to områder i Europa (det andre er sørøst Europa) hvor man har et potensial for en betydelig økning i produksjon av mineralske ressurser (gitt utsikter for en positiv utvikling av priser) og hvor man også har teknologi for å sikre at dette blir gjort på en miljømessig forsvarlig måte.

Norsk Bergindustri har dialog med EU-kommisjonen og deltok i møte i Brussel 21. januar 2010 sammen med norske myndigheter og vår europeiske bransjeorganisasjon Euromines. Tema var norske mineralske råstoffers plass i dette arbeidet. Det er av *avgjørende betydning for norske interesser at adgangen til det europeiske markedet opprettholdes for våre leverandører av mineralske råstoffer.* Samtidig vil det være viktig for EU å sikre seg tilgang til

norske ressurser, som ligger nært, produseres innen stabile politiske rammer og med høy miljøstandard, noe som også ble understreket i møtet fra EUs side.

Bærekraftig verdiskaping

Bl.a. strenge krav fra myndighetene har medført *at norsk bergindustri har et internasjonalt sett høyt nivå på sitt miljøarbeid* og er konkurransedyktige innenfor bærekraftig verdiskaping. Norske bergindustribedrifter bestreber seg på å produsere med så lave utslipp som mulig. Norsk Bergindustri medlemmer har forpliktet seg til å følge våre Etske retningslinjer hvor det i tillegg til krav om at en ikke bruker sin posisjon til egen fordel og for øvrig oppfører seg i tråd med god forretningsetikk bl.a. forutsettes at medlemmet viser respekt for urfolks levevis og at medlemmet oppfordres til så langt det er mulig å ta rede på under hvilke forhold råstoffer i egen leverandørkjede produseres. Norske bidrag til bergindustriell produksjon er med på å sikre bærekraftighet også globalt. En lang kystlinje og nærheten til det europeiske markedet medfører at norske mineraler kommer positivt ut i et miljøregnskap i forhold til produsenter i fjerne verdensdeler. De gangene vi sier nei til et uttak her hjemme vil dette medføre at behovet for det aktuelle råstoffet dekkes fra andre kilder. Disse kildene omfatter også land hvor menneskerettigheter, miljøstandarder osv. ikke ivaretas på samme måte som hjemme i Norge.

En bergindustribedrift medfører store positive ringvirkninger for verdiskapningen hos underleverandører og i lokalsamfunnet. Bergindustrien er en distriktsnæring som utgjør en bærebjelke i mange lokalsamfunn. Videreutviklingen av denne industrien vil derfor bidra til å opprettholde vårt bosettingsmønster.

Mineralloven, som kom i juni 2009, er et viktig steg videre for å ansvarliggjøre norsk bergindustri. Det er nå viktig at en bygger videre på dette rammeverket og overbeviser investorene om at Norge er et godt sted å være for den som vil investere i bergindustriprosjekter. Da blir *forutsigbarhet* viktig. Med dette mener vi forutsigbarhet med hensyn på rettighetsspørsmål, på prosess, på forutsetninger, på tid osv. Med uavklarte forhold er det vanskelig å vekke investorenes interesse.

Det innebærer bl.a. at det er nødvendig å jobbe videre med *urfolksproblematikk* på en slik måte at investorer ikke avskrekkes. Norsk Bergindustri har helt siden Finnmarksloven kom ment at det bør være mulig med samtidig tilstedeværelse av bergindustri og samiske formål. En stor del av nåværende og fremtidige mineralressurser ligger i de tre nordligste fylkene der denne problematikken skaper stor usikkerhet.

Sjødeponi har vært en problemstilling som har fått mediefokus i tilknytning til flere norske bergindustribedrifter i det siste. Et eksempel på hvordan Norsk Bergindustri jobber er at vi har nedsatt en egen arbeidsgruppe som ser på hva som skal til for at deponering av mineralavfall skal skje forsvarlig. Vi kjenner også til at SFT/KLIF har nedsatt en egen arbeidsgruppe. EUs mineralavfallsdirektiv legger rammer for hvordan slik deponering kan

skje. På grunn av topografi og mange kystnære forekomster vil bærekraftige løsninger for slik deponering være en forutsetning for å kunne videreføre og etablere ny bergindustri i Norge.

I dag er det slik at motstandere av enkelttiltak kan spille på frykt og uvitenhet blant naboer og berørte interessenter. Bergindustrien er en typisk "not in my back yard" (NIMBY) bransje: for folk flest er det i og for seg greit at samfunnet produserer disse råstoffene, og de er ofte positive til sluttproduktene (ref. mobiltelefonen), men motstanden mot å leve tett inn på uttaksstedene med de konsekvenser dette medfører, er stor. Det er greit om råstoffene tas ut "rundt neste sving, men ikke her". Samtidig kan ikke mineralske forekomster flyttes. En må velge mellom uttak eller ikke uttak. Fakta og kunnskap må ligge til grunn for beslutninger om etablering av bergindustribedrifter.

Hva som skjer med våre råstoffer etter uttak er et annet aspekt. Jo mer av bearbeidingen som beholdes i Norge, jo mer verdier skapes og beholdes i det norske samfunn. Dette krever vilje fra politikerne til å akseptere at industriell virksomhet er noe Norge skal leve av og med. Det innebærer også å akseptere lokale ubehagelige effekter av næringsvirksomhet framfor en mer behagelig "det kan de drive med andre steder" – holdning.

Betydningen av stimulerende rammer

På samme måte som resten av næringslivet er bergindustrien avhengig av stimulerende rammer. Med dette mener vi at *generelle næringspolitiske virkemidler* som rentepolitikk og kronekurs, skattepolitikk osv. må legges til rette for at det kan satses på verdiskaping i Norge. Norsk Bergindustri medlemskap i Fennoscandian Review Board, som forvalter et regelverk for beskrivelse av mineralforekomster, bidrar til økt trygghet for investorer som ønsker å vurdere bergindustri og investeringsmuligheter i forekomster i Norge.

Leting etter mineralske råstoffer er sentralt i bergindustriens utviklingsarbeid. Tiltak for å stimulere til slik leting vil legge grunnlag for nyetableringer innen bransjen. Oljeindustrien har enkelte skatteincentiver til leting som med fordel kan overføres til bergindustrien.

SkatteFUNN-ordningen, som er ment å stimulere til utviklingsarbeid og forskning, brukes også av bergindustrien. Denne ordningen har unntak for såkalt alminnelig bedriftsorientert produktutvikling uten forskningspreg, herunder spesielt prosjekter som har til formål å lete etter eller å påvise mineralske forekomster, naturressurser eller lignende, med mindre det dreier seg om å utvikle nye avanserte teknikker som kan patenteres. Bergindustrien har lenge arbeidet for å fjerne dette unntaket. Det viktigste utviklingsarbeidet for bergindustrien er å påvise nye, drivverdige forekomster.

Norges geologiske undersøkelse har ansvaret for geologisk kartlegging i Norge. Nå som landet er grovkartlagt bør det satses på videre målrettet kartlegging i områder med

potensial for mineralressurser og også på geofysiske målinger som viser potensial for funn under jordoverflaten.

Videre er det viktig med *tilgang på infrastruktur* av høy kvalitet, herunder transportkorridorer som gir god tilgang til markedet. Det betyr bl.a. at bransjen lider under dagens dårlige veg- og togstandard. Det må sikres at samferdselsbevilgningene i årene framover er på tilstrekkelig høyt nivå til at vi får gode nok samferdselsårer i Norge til at de bidrar positivt heller enn å være en hemske for norsk næringsliv.

Norsk energi- og klimapolitikk blir også av avgjørende betydning for drift av mineralske ressurser i Norge. Mange bergindustriprodukter brukes i energikrevende prosessindustri, og en del krever også tørking og prosessering som krever betydelig tilførsel av energi allerede før videre bruk. Norsk Bergindustri stiller seg bak Norsk Industris holdning innen dette politikkområdet:

- Europeisk klimapolitikk og kvotehandelssystem må gjennomføres i Norge slik at norske bedrifter får de samme vilkårene som andre europeiske industribedrifter.
- Europas arbeid for å motvirke karbonlekkasje må også settes i verk i Norge. Dette betyr at det må kompenseres for de indirekte karbonkostnadene som industrien i dag betaler gjennom kraftprisen.
- Det må settes fortgang i utnyttelsen av landets ressurser innen fornybar energi og slik skape en basis for at norsk leverandørindustri kan ta en ledende rolle både i og utenfor Norge.
- Utnyttelsen av olje- og gassressursene i nordområdene må bidra til å sikre og videreutvikle norsk leverandørindustri sin posisjon.
- Industriens mulighet til å skaffe seg langsiktig krafttilgang i form av å kunne disponere egen kraft eller å kunne inngå langsiktige avtaler med kraftprodusenter må forbedres.
- Investeringer i kraftnett, organisering av nettregimene og tariffen for transport av kraft må legges opp slik at det styrker norsk industris konkurransevne

Spesielt viktig blir tilgang på og muligheter for bruk av norsk gass, bl.a. i Nord-Norge, som utgangspunkt for uttak av og foredling basert på nye mineralske forekomster.

Videre kan det nevnes at silisiumråstoff fra norsk kvarts allerede er i bruk til produksjon av *solceller*.

Et nasjonalt forvaltningsapparat for geologiske ressurser

Det er viktig at *det settes av tilstrekkelig med ressurser til Direktoratet for mineralforvaltning*, tidligere Bergvesenet, når de nå får økte oppgaver ved implementering av ny minerallov.

Norsk Bergindustri ønsker at direktoratet blir en hjørnestein i norske myndigheters forvaltning av mineralske ressurser.

Herunder ønsker vi at de *igjen blir ansvarlig myndighet for konsekvensutredninger av bergverkssaker*, et ansvar som siden ca. 2005 har ligget i kommunen. Dette medfører i praksis ulike vilkår fra kommune til kommune. Disse sakene er også så komplekse at kommunene helst vil slippe hovedansvaret.

Direktoratet har i dag anledning til å gi innsigelse i saker hvor de mener at det ikke tas tilstrekkelig hensyn til de mineralske ressursene. Lovhjemmel for å gi slik innsigelse er imidlertid svak sett i forhold til lovverk som skal ivareta andre formål. Fra årsskiftet 2009/2010 brukes formålsparagrafen i mineralloven (§1: Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling), mens det tidligere manglet slik hjemmel helt. *Det er ønskelig at slik hjemmel styrkes ytterligere.*

På regionalt nivå finnes det i dag hele avdelinger for ivaretagelse av de formål bergindustrien konkurrerer om arealene med, herunder kulturminner og miljø. Det er imidlertid *høyst tilfeldig hvordan de geologiske ressursene ivaretas regionalt og lokalt*. Bl.a. er det under halvparten av fylkene som har *egen fylkesgeolog*. *Det bør stilles krav om geologisk kompetanse på regionalt nivå*, for eksempel ved å stille krav om at fylkene knytter til seg en egen fylkesgeolog og om at de geologiske ressursene også skal forvaltes på helhetlig vis regionalt.

Det kreves både godkjent reguleringsplan etter Plan- og bygningsloven og utslippstillatelse etter Forurensningsloven før drift kan settes i gang. Disse prosessene er ment å gå parallelt. *Forholdet mellom disse lovverkene er uklart for kommunene. Dette bør tydeliggjøres*. Begge berører delvis samme tema. Kommunene er redde for å gi betingede vedtak (godkjenne reguleringsplanen under forutsetning av at utslippsplanen blir godkjent). Dette forsinker prosessen.

Det settes i dag ikke fra kommunenes side av tilstrekkelige arealer til deponi av rene masser. Det er i dagens regelverk kommet krav om avfallsplaner ved bygge- og riveprosjekter over hele landet, noe som er et skritt i riktig retning. For å unngå at slike masser går til villfylling, og for å spare uttak av nye masser, bør kommunenes bevissthet rundt slike masser økes, og dette formålet bør i økt grad tilgodeses i kommunale og regionale planer.

Ved ulike former for båndlegging av arealer, herunder verning, bør det stilles krav om geologisk kartlegging av områdene. Vernebeslutninger er tunge å snu, og dersom en ved å skaffe seg slik kunnskap i forkant av beslutningen kan åpne for å justere litt på verneområdet eller åpne for skånsom bruk kan det legges til rette for samtidig tilstedeværelse av bergindustri og verneformål. EUs Natura 2000 - system åpner for slik samtidig tilstedeværelse. Bergindustrien er opptatt av at samfunnets behov for mineralske råstoffer skal vektlegges. Selvsagt finner vi oss i at våre ønsker noen ganger veies og finnes for lett i

fht. andre formål, men vi er svært opptatt av at en skal gjøre slike beslutninger på grunnlag av en helhetsvurdering.

Kompetanse

Det kreves kompetanse for å ta ut mineralske råstoffer på en god måte. Norsk bergindustri har dyktige og motiverte *medarbeidere som er en avgjørende* ressurs for å realisere potensialet i de *geologiske* ressursene. Det er viktig at krav om kompetanse doseres riktig slik at det stimulerer bransjen til økt ansvarlighet, samtidig som det ikke må tolkes så strengt at det stenger for minerallovens formål om økt aktivitet i bransjen.

Det bør legges til rette for *forskning og utvikling* i bergindustrien slik at nye produkter og prosesser kan utvikles. Det kan nevnes at Sverige har et bransjeforskningsprosjekt rettet mot svensk mineralindustri, som delvis konkurrerer med den norske, som pågår 2007-2010 og som består av fem programområder og et stort antall prosjekter. Totalt budsjett for perioden er 55 Mill SEK hvorav industrien finansierer med 29 Mill SEK og den svenske staten via Sveriges geologiska undersökning bidrar med 26 Mill SEK. Gjentatte forsøk på å foreslå dette for norske myndigheter har så langt ikke nådd fram. Vi er klar over at dette vil kreve en innsats også fra bransjehold.

Det nasjonale forvaltningssystemet for kunnskap bør styrkes for å ivareta det nasjonale ansvaret for bransjerelevant nøkkelkompetanse som bergingeniører og fagskole med fordypning i bergfag.

Bergingeniører utdannes ved Institutt for geologi og bergteknikk på NTNU. Nå som *mineralloven fra nyttår har innført krav om bergmessig kompetanse* er det ekstra viktig at denne studieretningen ivaretas. NTNUs finansieringsmodell premierer institutter med høyt studentantall. Det innebærer at Institutt for geologi og bergteknikk kjemper en kamp for overlevelse siden det utdannes få personer der hvert år, fagmiljøet er lite og reserver bygges ned for å finansiere drift. Det er heller ikke en enkel løsning å kompensere ved å importere bergingeniører fra utlandet. Antallet bergingeniører gått ned også internasjonalt. I tillegg er det nødvendig med omfattende norskkunnskaper for å ivareta sikkerhet på arbeidsplassen og god kommunikasjon med myndigheter og naboer. Så langt har bransjen fått støtte bl.a. fra Stortinget næringskomité om at opprettholdelse av denne studieretningen er viktig, og fra utdanningskomiteen om at presset på små fag ikke er i tråd med intensjonen bak dagens finansieringsmodell av universitetene. Et grep med å opprette eget studieprogram for teknisk geologi har også medført økt søknad til bergrelevante studieretninger. Et forsøk på å få noen i det nasjonale forvaltningssystemet for kunnskap til å ivareta det nasjonale ansvar for fag hvor det utdannes bransjerelevant nøkkelkompetanse har imidlertid så langt ført til at Kunnskapsdepartementet kaster ballen til NTNU, som kaster den videre ned til fakultetsnivå. Ingen ser ut til egentlig å ville ha dette ansvaret. *En strategi for forvaltning av mineralske ressurser bør ivareta behovet for utdanning av slikt nøkkelpersonell.*

Tilsvarende fins det ved Stjørdal tekniske fagskole en bergteknikerutdanning. I henhold til den nye forvaltningsmodellen for fagskoler blir det gitt fylkesvise rammetildelinger fra staten som fylkene i sin tur skal fordele på de ulike fagskoletilbudene sine. Det synes å herske usikkerhet både omkring størrelsen på statlig tilskudd og hvordan finansieringen av studenter hjemmehørende i annet fylke er ment å fungere. Som et resultat av dette opplevde Stjørdal fagskole at fylkesutdannings sjefen i Nord-Trøndelag ikke godkjente inntak av til sammen 30 kvalifiserte søkere på studietilbud med fjernundervisning, hvorav 10 på fordypning bergteknikk, fra høsten 2009. *På samme vis som for bergingeniørene bør det nasjonale ansvaret plasseres slik at denne viktige bransjerelevante utdanningen ivaretas.*

Det er viktig at en innføring av grepet krav om bergteknisk kompetanse *ikke gjør næringen ensidig avhengig av konsulenter med høy timepris.* Norsk Bergindustri ønsker derfor i samarbeid med bl.a. Direktoratet for mineralforvaltning, Institutt for geologi og bergteknikk ved NTNU og bergteknisk fagskole på Stjørdal å se på mulighetene for å omsette den praktiske kompetansen som fins i bransjen via tilleggsskolering til at formelle krav om bergmessig kompetanse oppfylles.

I forbindelse med oppbygging av kompetanse i den norske bransjen kan også *bevissthet rundt bruk av materialer hos offentlige byggherrer nevnes.* Det kraftige fokuset på pris har blant annet gjort norske natursteinsressurser mer utsatt for konkurranse fra lavkostland. Norsk Bergindustri mener det er en egen kulturpolitisk dimensjon ved valg av materialer i norske signalbygg. Våre medlemsbedrifter er innstilt på å konkurrere på kvalitet, leveringsdyktighet, miljøstandard, HMS, service og på at våre steinslag egner seg godt til bruk i norsk klima. Et ensidig fokus på pris må ikke gå på bekostning av vektlegging av bærekraftighet og ivaretagelse av kompetanse i det norske næringslivet.